

Crisis Theologica

In Qva Selectiores, Et Aciores hujus, et elapsi sæculi controversiæ,
subsecuturâ in Elencho legendæ discutiuntur

Crisis Theologica - In Qva Selectiores, Et Aciores hujus, et elapsi sæculi
controversiæ, subsecuturâ in Elencho legendæ discutiuntur

Casnedi, Carlo Antonio

Ulyssipone, M.DCCXI

§. II. Quia nulla conscientia erronea est prudens, & practicè vera.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84777](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-84777)

liter difforem suo objecto, & inter principia sapientiae increatae, & creatae nulla est positiva diffinitas.

N. 129. Patet 2. idem iudicium conscientiae formaliter speculative erroneum, & invincibile esse positivè conforme practicae, seu in dirigendo ipsi sapientiae increatae, & creatae reflexis, seu scientiae, quam Deus, & creatura habent de objecto, ut subitane invincibili ignorantiae prohibitionis, & invincibili errori praecepti; sicut enim sequens haec iudicia reflexa sapientiae increatae, & Synderesis dirigitur practicae ad executionem operis liciti, nam licet actio invincibiliter putata praecepta, ita sequens illud iudicium formaliter erroneum, *Licet mendacium invincibiliter praeceptum*, exequitur actionem licitam, & ea voluntas mendacii est conformis principijs reflexis Dei, & Synderesis, & ultimo conscientiae dictamini formaliter erroneo; & rursus hoc iudicium est conforme in dirigendo, & dictando ipsidem principijs reflexis; sicut enim haec in universali dictant licere actionem invincibiliter creditam praeceptam, ita tale ultimum conscientiae dictamen dictat licere hanc actionem cognitam invincibiliter ut praeceptam.

N. 130. Patet 3. cur omnia principia sapientiae creatae, vel increatae, tam directa, quam reflexa sint etiam speculative vera, & non tantum practicae; e contra ultimum conscientiae dictamen sit, saepe practicae tantum verum, & speculative falsum, ut dixi hoc §. Ratio est; quia ultimum conscientiae dictamen, cum sit quasi conclusio deducta saepe ex maiori, vel minori speculative falsa, consequenter tunc est speculative falsum; hoc enim dictamen, *occide blasphemum*, deducitur ex his praemissis, omne invincibiliter praeceptum est exequendum; quae maior est evidenter tam practicae, quam speculative vera: sed occisio blasphemus est invincibiliter praecepta; quae minor est formaliter falsa: ergo blasphemus est occidendus; quae consequentia est speculative formaliter falsa, quia ex minori formaliter falsa deducitur; & est practicae vera, quia est conformis in dirigendo huic principio, Occidendus est blasphemus, quoties ejus occisio creditur invincibiliter praecepta. Haec est non adeo facilia, maiori, quam potui, claritate explicui.

N. 131. Instabis ex Palanco qu. 5. §. 10. n. 156. falsum à nobis supponi, dum supponimus iudicio practico convenire posse falsitatem speculative; ut enim iudicio practico de agendis convenire non potest veritas speculative, haec enim propria est iudicii speculativi; ita falsitas speculativa convenire non

potest nisi iudicio speculativo; & est crassissima æquivocatio asserere, quod idem indivisibile iudicium sit practicae verum, & speculative falsum; cum enim idem indivisibile iudicium de agendis non possit simul esse speculativum, & practicum, & nihil affirmet speculative, inde est, quod si dicit verum, necessario dicit verum practicae; si errat, necessario errat practicae; quomodo enim errare, aut verum dicere potest speculative, cum nihil affirmet speculative, aut neget? Ergo est implicatoria nostra distinctio, nempe, quod idem indivisibile iudicium prudentiae sit practicae verum, & sit speculative falsum: ergo si iudicium prudentiae est erroneum, est practicae erroneum.

N. 132. Sed contra 1. quia non implicat, ut eadem conscientia sit simpliciter practicae falsa, & simul sit practicae vera secundum quid, ut docuit idem Palanco n. 74. ergo multo minus, ut sit practicae vera, & simul sit speculative falsa, cum diversitas illa sit oppositio, haec autem sit pura diversitas sine oppositione. Contra 2. quia conscientia, ut dixi, est ipsa conclusio syllogismi practici: ergo cum conclusio pendeat a praemissis, quarum una potest esse pure practica, alia pure speculativa, conclusio simul erit practica, & speculativa: ergo nulla repugnantia in hoc, quod idem iudicium sit speculativum simul, & practicum; nulla in hoc, quod quatenus speculativum, sit, aut supponat falsum, quatenus practicum sit verum; haec enim consequentia, ergo mihi licet retinere hanc rem, (quam consequentiam suppono esse dictamen prudens, & simul suppono hanc rem non esse meam) est simul practicae vera, quatenus est conformis huic principio morum, cuilibet licet retinere rem, quam putat invincibiliter suam: ergo est practicae vera; rursus est speculative falsa, quia illa invincibilitas supponit errorem. Addo, quod aliquid speculative affirmat, & aliquid practicae affirmat: quod practicae affirmat, est, *Licet mihi retinere hanc rem*; quod speculative affirmat, vel supponit explicitè affirmatum in aliqua praemissa, est, *Haec res est mea*. Vide dicta à n. 104.

§. II.

Quia nulla conscientia erronea est prudens, & practicae vera.

S U M M A R I U M.

Omnis actus prudentia est practicae verus, est aliquis sit saepe speculative falsus. DD. num. 133. ad 140.

Prudentia numquam potest errare practice, 137. Non

Non debet actus, ut prudens sit, esse elicitive à prudentiâ, satis si imperative, n. 138.

Potest etiam defendi, quod omnis actus prudentiæ sit speculative verus; at mutande tunc præmissæ, & qualiter formandæ, n. 139.

Dictamen erroneum est conforme legi Dei reflectæ; nec ex hypothese quod malum judicetur bonum, absurdum est quod Deus jubeat quod in se malum est, n. 140. ad 147.

Quale sit objectum proximum, quale remotum conscientia invincibiliter falsæ? n. 141.

Expono quid sit veritas logica, quid practica, & conformitatem utriusque cum suis objectis, ibid.

Do regulas, quibus conscientia conformatur, n. 142.

Ut conscientia sit practice vera, debet tam dictamen dirigens, quam volitio ab hoc directæ esse morum regulis conformis, n. 143.

S. Thom. ait, quod voluntas discordans à ratione, sive erronea, sive recta, sit semper mala, n. 148.

Datur lex sequendi rationem invincibiliter errantem, ibid.

Ultimum dictamen est regula proxima operandi, cui parere tenemur, non iudicium Dei de re, ut est in se, n. 149.

N. 133. **O**bjicies 2. Omnis conscientia moraliter recta debet esse certò prudens: sed nulla speculative falsa est certò prudens: ergo nulla talis est moraliter recta. Minor probatur; quia nullus actus prudentiæ potest esse falsus.

N. 134. **R**espondeo 1. retorquendo; nam idem P. Eliz. lib. 2. qu. 8. §. 5. pag. 90. ait: *Vir gravis, & fide dignus tibi aliquid refert, nil prudentius;* sed potest referre aliquid falsum: ergo dari potest assensus prudens falsus. Rursum retorquetur in eo, qui putat aliquid quod est de fide, non esse tale, & illi objecto dissentitur; ecce talis dissensus est prudens, & est falsus: ergo dari potest dissensus falsus prudens. Est igitur argumentum ab omnibus solvendum, tum ubi de *Virtutibus*, tum specialiter in tr. de *Fide*. In formâ nego minorem; ad probationem nego antecedens; dico enim quod nullus actus prudentiæ potest esse practice falsus, potest tamen esse speculative falsus, ut dixi *sect. 4. in object. 7.* ex M. Merco, M. Baro. P. Moya, quibus addo S. Thom. 2. 2. qu. 47. P. Ripalda d. 6. de *Fide* n. 93. Herinx tom. 3. d. 1. de *Virt.* Cardin. P. Rip. n. 4. P. Teril. qu. 16. n. 40. P. Ovied. 1. 2. tr. Heron. 3. contr. 2. pun. 5. per totum, P. Suar. 1. 2. d. 3. P. Onie. *sect. 3.* Ratio est; quia prudentia est recta ratio agibilium, recta, inquam, rectitudine convenientiæ sui cum primis regulis mo-

rum; non autem est recta rectitudine speculative logicæ conformitatis cum objecto, quod speculative repræsentat; ut ergo operatio sit honesta, satis est, ut dictamen, & ratio dirigens ad illam sint practice vera, veritate conformitatis sui cum primis regulis morum, non aliâ veritate conformitatis sui cum objecto, quod repræsentat. Patet hoc experientiâ; hic enim actus Jacob, *Hec est Rachel*, ergo ad eam mihi licet accedere, est speculative falsus circa conditionem mulieris, nam erat Lia, non autem Rachel; & est practice verus, quatenus conjunctus illi suppositioni falsæ erat conformis primis regulis morum.

Idem patet in artibus, quarum dictamen N. practicum potest simul esse speculative falsum circa naturam objecti, & practice verum in dirigendo voluntatem ad opus juxta regulas artis, ex. gr. hoc corium est durius, ergo pro soleis ponendum; hic ensis flexibilior, & agilior, ergo pro duello utilior; hi, inquam, actus possunt esse speculative falsi, potest enim ille ensis non esse flexibilior, & corium illud non esse durius; hoc tamen errore supposito, adhuc sunt practice veri, quia & ille est conformis in dirigendo ad duellum præceptis artis gladiatoriæ, & iste est conformis in dirigendo ad structuram calcei præceptis artis sutoriæ. Potest ergo N. prudentia errare speculative circa opus, 137. numquam tamen practice, quia licet circumstantiæ operis sint fallibiles, atque adeò in earum repræsentatione intellectus errare possit, attamen dictamen prudentiæ reflexum semper est evidens, nempe positus talibus circumstantiis honestum est operari: ergo prudentia numquam errat in dirigendo ad opus, etsi erret in repræsentando naturam talis operis.

Addo, quod ut aliquis actus sit prudens, N. non est necesse, ut sit elicitive à prudentiâ, 138. satis est, ut sit imperative ab illâ, & toties talis erit, quoties morum regulis, seu prudentiæ conformis erit, id est, quoties fuerit ex gravi fundamento; & ideo omnis opinio probabilis, quia est, ut suppono, ex gravi fundamento, dicitur prudens. De hoc argumento prolixus erit sermo, ubi de opinione probabili; & quæ modo dixi, satis sunt ad argumenti solutionem.

Quod si ad maiorem doctrinæ ubertatem N. amplius aliquid dicere placeat, dicere possum (etsi necessarium non sit ad argumenti solutionem) quod omnis actus prudentiæ sit etiam speculative verus, ut alibi insinua- bo; hic enim actus prudentiæ, *honestum est accedere ad hanc mulierem*; vel hic actus, *Tobias*

M. Mer. M. Bar. P. Moy. S. T. P. Rip. P. Teril. P. Onie. P. Suar. F. Saet.

Tobias non habuit canem, non deducitur ex his præmissis, accedere ad propriam est honestum, hæc mulier est propria, ergo honestum est ad eam accedere: nam hæc conclusio est speculative falsa, quia minor est talis; sed ea conclusio prudentialis, & illud prudens dictamen conscientie deducitur ex his præmissis, accedere ad mulierem putatam invincibiliter propriam est honestum, hæc mulier invincibiliter putatur propria; ergo est honestum ad eam accedere: ecce utraque præmissa, quia est evidenter vera speculative, conclusio etiam, quæ est ipsamet dictamen prudens conscientie, est etiam speculative vera; licet enim sit ex se falsum præsciendū ab errore invincibili, quod sit honestum accedere ad illam, attamen si ipse error supponatur non esse error, sed veritas, verum omnino etiam speculative est; quod sit honestum accedere ad mulierem putatam ex errore invincibili propriam. Similiter ille actus, *Tobias non habuit canem*, non deducitur ex his præmissis, quidquid Deus dicit, est verum, Deus dicit Tobias non habuisse canem, ergo verum est, Tobias non habuisse canem; ea enim minor est hæretica, cum Deus dicat, Tobias habuisse canem; sed ex his: Quidquid mihi apparet invincibiliter ut dictum à Deo est verum, sed mihi invincibiliter apparet, ut dictum à Deo, quod Tobias non habuerit canem, ergo mihi verum est, quod Tobias non habuit canem: ecce utraque præmissa est evidens; ergo etiam conclusio, licet enim sit absolute falsum, Tobias non habuisse canem, (habuit enim) attamen respectu mei verum est, non habuisse. Hæc obiter. Moneo tamen primam solutionem utendum, dicendo satis esse ad actum prudentie, ut sit practice verus, nec necesse esse, ut speculative verus sit. Ratio est; quia communiter syllogismi non solent ita formari, immò nec est facile cuilibet ita formare syllogismum, ut ejus conclusio, seu dictamen prudens conscientie sit etiam speculative verum; quare prima solutio est faciliior, & expeditior; altera difficiliior, & fortè verior. Vide P. Oviedo l.c. n. 54. & in tr. de Fide, P. Ripald. C. de Lugo, P. Bernal, P. Compton. utrumque Hurtado.

Obijes 3. Veritas in genere est conformitas cognitionis cum objecto: ergo etiam veritas practica: sed omnis formaliter erronea est difformis suo objecto: ergo nulla conscientia formaliter erronea est practice vera; ergo nulla talis est moraliter recta. Confirmatur: quia erroneum dictamen conscientie non est conforme legi æternæ, si enim esset conforme, Deus juberet indirectè actus in-

Tom. I.

trinscè malos, & homo mereretur peccando, ex.gr. meritiendo, & Deus speciali auxilio concurreret ad volitionem mendacij, furti, &c. si hæc objecta putentur invincibiliter præcepta, quo nil absurdius: ergo conscientia erronea non obligat.

Respondeo distinguendo antecedens: Veritas est conformitas cognitionis cum suo objecto proximo, concedo antecedens; remoto, nego antecedens, & consequentiam juxta eandem distinctionem. Ad subsumptum distinguo minorem: omnis conscientia formaliter erronea est difformis suo objecto remoto, quod speculatur, concedo; proximo, quod dicitur, & dirigit, nego. Adverte, quod hæc cognitio, *Dic mendacium putatum præceptum*, habet pro objecto remoto rationem liciti, & præcepti; speculans enim naturam electionis mendacij apprehendit illam invincibiliter ut licitam, aut præceptam; & quoad hoc ea cognitio practica, seu dictamen practicum est falsum, nempe quoad electionem mendacij, aut cujusque alterius operationis; pro objecto autem proximo habet conformitatem talis electionis mendacij dictatæ ut licitæ, aut præceptæ cum regulis morum; & quoad hoc ea cognitio practica est vera practice. Dixi enim quod veritas pure speculativa (omnis autem cognitio practica præter speculationem importat modum tendendi practicum, seu dictamentem, & dirigentem voluntatem ad talem electionem) sumitur ex conformitate actus cum suo objecto, ejus naturam in genere moris pure repræsentat; practica autem sumitur ex conformitate actus conscientie, & volitionis, ad quam conscientia dirigit, cum regulis morum; conscientie quidem, quatenus in dirigendo voluntatem ad electionem talis objecti, ipsa conscientia se ipsam illis regulis directivis conformat; ut enim regula dicitur in genere eliciendum opus putatum invincibiliter præceptum, ita conscientia dicitur in particulari eligendum mendacium putatum invincibiliter præceptum; electionis autem, quatenus ea volitio, seu electio directæ à conscientia est conformis tum dictamini conscientie, quæ est prima regula formalis ipsius moralitatis, tum regulis morum, quæ sunt regula objectiva ejusdem moralitatis; quapropter veritas practica non consistit in conformitate actus cum objecto remoto, quod pure speculatur, sed cum objecto proximo, seu volitione, quam dirigit, & dicitur juxta regulas morum; ut enim dixi §. antecedenti initio, immò hoc ipso §. passim, veritas practica est conformitas sui cum regulis morum, juxta quas dirigit volitionem; & volitionis

R cum

cum se ipsa, & ipsis regulis directivis.

N. Porro regulæ moralitatis dirigentes ad
142. opus, seu electionem, quarum comparatione
conscientia est in dirigendo moraliter recta,
seu practice vera, sunt: *Nulla lex non cognita
obligat: Honestum est sequi dictamen conscientia
invincibiliter erroneum: Objectum, cuius mali-
tia latet, & cuius honestas invincibiliter appa-
ret, est licitum: Omne à Deo preceptum est exe-
quendum; & similes cuique obvia.*

N. Cur autem dicimus, quod tam actus con-
143. scientiæ dirigens, quam opus voluntatis à
conscientiâ directum, debeant esse conformia
dictis regulis, ut conscientia sit moraliter re-
cta, seu practice vera: ratio est; quia in tan-
tum omne dictamen practicum de opere ar-
tificiose ponendo dicitur practice verum, &
rectum, in quantum illud dictamen, & illud
opus sunt conformia regulis artis dirigenti-
bus: ergo etiam eatenus conscientia dicta-
men de opere ponendo erit practice verum,
& moraliter rectum, quatenus tale dictamen
in dirigendo voluntatem ad opus, seu voli-
tionem se primis regulis conformat.

N. Hinc facile constat, quomodo idem indi-
144. vidualibile conscientia dictamen de tali electio-
ne possit esse in representando naturam talis
electionis, & objecti voliti, esse, inquam,
falsum circa honestatem, aut inhonestatem
electionis, & objecti, quæ representat, quin-
tamen detur error oppositus regulis morali-
tatis; imò dirigit voluntatem ad volitionem
objecti juxta regulas moralitatis; ut enim re-
gula dicitur ponendum opus honestum, ita
ultimum conscientia dictamen de electione
putatà per errorem honestà dicitur eam po-
nendam.

N. Ad confirmationem nego antecedens, quod
145. non sit conforme legi æternæ Dei reflexe; ad
probationem dico nullum esse inconveni-
ens, quod Deus indirecte, & per accidens jubeat
aliquid intrinsece malum apprehensum, ut
bonum, immò tunc præcipit bonum: rursus
nullum est inconveniens, quod homo tunc
mereatur mentiendi, nam meritum, & præ-
mium attenditur juxta voluntatem operan-
tis; voluntas enim eligens opus malum ap-
prehensum ut bonum, bene operatur, & Deus
ad talem mendacij electionem concurrat au-

M. Mer. xilio speciali, ut bene Mercor. 1. p. pag. 14.
art. 6. Vide quæ dixi sect. 2. §. 1.

N. Dices: Omnis conscientia speculative evi-
146. denter vera est simul moraliter, seu practice
vera: ergo omnis speculative falsa est practi-
cè falsa. Concedo antecedens, & nego con-
sequentiam: ratio est; quia si est evidenter
vera, seu si est evidens quoad honestatē ob-
jecti, utique est practice vera, seu apta facere

voluntatem rectam, nempe conformem re-
gulis morum; ut autem consequentia teneat,
debet loqui de conscientia evidenter specula-
tive falsa; hanc enim concedo esse etiam pra-
ctice falsam, non autem in genere, quia, ut
constat ex dictis, potest conscientia specula-
tive falsa esse practice vera, & speculative
vera esse practice falsa.

Objicies 4. ex M. Baro d. 2. Ethicæ Chri-
stianæ loco 16. §. 9. S. Thom. sentit, quod qui
147. discedit à veritate est reus peccati: ergo non
licet sequi conscientia dictamen erroneum.
S. Tho. Respondet, à veritate certò cognita, non au-
tem à veritate incerto cognita.

Dices: Dictamen erroneum non potest li-
N. gare conscientiam: ergo &c. Nego antece-
148. dens; quia ut liget, satis est, ut proponat ob-
jectum, ut conforme legi Dei, & ut præcep-
tum, ut dixi hic sect. 1. §. 3. Addo ex P. Thy-
P. Thy. lo tom. 4. d. 6. sect. 5. n. 39. omnes T. T. cum S. Th.
S. Thom. 1. 2. q. 19. art. 5. docere, quod volun-
tas discordans à ratione, sive recta, sive errante,
semper est mala; cur autem, nisi quia vitium
est voluntati discordare à ratione, etsi erran-
te? nam nihil est malum, nisi quia vel in se est
malum, vel saltem est vitium: ergo datur
obligatio sequendi rationem etsi errantem.

Instabis: Operans contra conscientiam er-
N. rantem operatur conformiter ad dictamen
149. intellectus Divini aliter de re judicantis; er-
go non operatur male. Nego antecedens;
quia, ut bene Herinx tom. 2. d. 4. n. 8. ipse Di-
vinus intellectus judicat nos non posse ope-
rari contra dictamen conscientia; non enim
judicium Dei de re, ut est in se, est regula
proxima nostræ actionis, sed nostrum ulti-
mum judicium est talis regula, & huic tene-
mur conformari.

SECTIO V.

Argumenta Palanci.

§. I.

Quia implicat, ut conscientia erronea sit recta, &
ut volitio ab eâ regulata sit honesta.

SUMMARIUM.

S. Thom. an neget, quod actus concordans ratio-
ni false sit honestus, n. 151.

Argumenta Palanci, à n. 151. ad 160.

Quia conscientia erronea nequit esse recta, 152.

Quia nulla conscientia erronea est prudens, n.
153.

Quia volitio rei male non est conformis appetitui
recto, n. 154.

Quia Deus non tantum vetat cognita ut ve-
rita, sed etiam non cognita ut vetita, num.
155.

Quia